

BESPREKINGEN.

The book of cirurgia by HIERONYMUS BRUNDSCHWIG. Strassburg JOHANN GRUNINGER 1497. With a study on HIERONYMUS BRUNDSCHWIG and his work by HENRI E. SIGERIST. 1923 Milano R. LIER & Co. Via Brera. 7. 372 bldz. Geillustr.

Het bezit van geneeskundige incunabelen en zeldzame vroegdruken is een weelde, die slechts weinigen zich kunnen veroorloven. Zelfs een kennismaking met dergelijke zeldzaamheden, die in openbare boekerijen aanwezig zijn, blijft voor de meesten onzer tot de pia vota behooren, daar zij slechts ter plaatse kunnen worden geraadpleegd en tijd en gelegenheid daartoe meestal ontbreken. Aan dit bezwaar wordt grootendeels tegemoetgekomen door de fac-simile-uitgaven van dergelijke standaardwerken, die in den laatsten tijd het licht zien. Ik geef toe, dat ook deze uitgaven een surrogaat zijn, die den wensch niet bevredigen: de oorspronkelijke werken te bezitten, die den stempel van hun leeftijd dragen, en de bekoring te ondergaan, die hun eerwaardig uiterlijk en de wetenschap, dat geslachten van geleerden zich over deze vergeelde bladeren hebben gebogen, op hem, die daarvoor gevoelig is uitoefent. Zien wij echter van dit voor de meesten onzer onbereikbaar ideaal af, dan kunnen boeken als het hier aangekondigde zoowel den historicus, wien het alleen om den betrouwbaren tekst der werken onzer voorgangers te doen is, als den meer aesthetisch aangelegden, voor wien „a thing of beauty a joy for ever” is, bevredigen. Een bespreking van den inhoud, waaruit wij BRUNDSCHWIG leeren kennen als één dier chirurgen, die ons dwingen het tot voor eenigen tijd bestaande geringschattend oordeel over de middeleeuwsche heekunde als voorbarig en oppervlakkig te erkennen, is in een kort bestek onmogelijk. Hoewel de oude Gothische letter en het middeleeuwsch Duitsch van den tekst eenige aandacht vorderen, zijn deze bezwaren niet van dien aard, dat zij de lezing tot een zware inspanning zouden maken. Het blijkt, dat BRUNDSCHWIG, hoewel hij de heekundige literatuur van zijn tijdgenooten en voorgangers ter dege kende, geenszins het type van den ijverigen en goedgeoovigen compilerator was, zooals wij ons dien in den geleerde van zijn tijd zoo gaarne voorstellen. Integendeel hij vult hun mededeelingen aan door feiten uit eigen ervaring en aarzelt daarbij niet zijn meening tegenover de hunne te plaatsen. Dat hij geen boekengeleerde was, maar een degelijk man van de praktijk, blijkt uit zijn beschouwingen over de sociale gevolgen van verwondingen, een vraagstuk, dat den chirurg in zijn tijd evenveel hoofdbreken kostte, als den controleerend geneeskundige der rijksverzekeringsbank in den onzen. Bij verwondingen toch was de dader verplicht den getroffene schadeloos te stellen naar gelang van den graad der veroorzaakte ongeschiktheid. BRUNDSCHWIG wijst er nadrukkelijk op, dat eenzelfde verwonding bij verschillende personen in verband met hun beroep anders moet worden beoordeeld, dat de chirurg iets moet weten van den aard en het karakter van den getroffene, die geneigd is te overdrijven en dat hij er achter moet zien te komen, hoe de functie van het getroffen

lid was vóór het gebruik. Zijn ondervinding, dat wonden weinig vooruitgang vertoonen, zoolang geen uitspraak over de schadevergoeding is gedaan, en daarna dikwijls snel genezen, wijst er op, dat onze renteneurose geen nieuwe ziekte is. De voortreffelijke houtsneden, meerendeels de behandeling van allerlei gebreken tot onderwerp hebbend, zijn ook voor de kennis van het middeleeuwsch interieur en de kleeding van dien tijd van belang. Niet minder dan 52 afbeeldingen, waaronder de prachtige plaat van een apotheek en de merkwaardige skeletprent in het hoofdstuk: „Von der Anathomi" verlevendigen den tekst. Een korte levensbeschrijving van BRUNSWIG en een overzicht van zijn werk van de hand van H. E. SIGERIST, docent in de geschiedenis der geneeskunde te Zürich, wien wij deze uitgave danken, besluit dit fraaie, degelijke en belangwekkende werk.

M. A. VAN ANDEL.

Dr. K. O. MEINSMA, *De zwarte dood (1347—1352)*. Zutphen. W. J. THIEME & Cie 1924. Geïllustr. 487 bldz.

Op een zeldzame uitzondering na, zwijgen de Nederlandsche kronieken, stedebeschrijvingen en geschiedboeken met merkwaardige eensgezindheid over de eerste pestepidemie, die Europa in het midden der 14de eeuw heeft bezocht. In plaats van de gemakzuchtige gevolgtrekking te aanvaarden, dat de drie bedrijven van dit werelddrama: de zwarte dood, het optreden der flagellanten of kruisbroeders en de jodenmoord zich vrijwel buiten de grenzen van ons land hebben afgespeeld, heeft schrijver pogingen gedaan in de archieven van Zutphen, Deventer en enkele andere steden bewijzen van het tegengestelde te vinden. Overvloedig is de oogst niet geweest, meer dan enkele archiefsprokkels heeft het onderzoek niet opgeleverd. Maken wij de balans op, dan vinden wij naast enkele niet te misduiden aanwijzingen omtrent „de zuke", het optreden der kruisbroeders en jodenvervolging, een aantal andere, hoofdzakelijk den gezondheids- en veiligheidsdienst betreffend, die met eenige waarschijnlijkheid op deze gebeurtenissen betrekking hebben. Het necrologium van 1350 van de St. Lebuinus-kerk te Deventer, met een groot aantal sterfgevallen, verscheidene uit dezelfde families en van gelijken datum mag als één der overtuigendste documenten gelden. Terecht heeft de schrijver ingezien, dat het ondoenlijk is, uit deze schaarsche fragmenten een leesbaar en behoorlijk overzicht over de geschiedenis van den zwarten dood in Nederland samen te stellen en heeft hij dit geraamte aangevuld en bekleed met een boeiende beschrijving van de geschiedenis der eerste Europeesche pestepidemie, aan andere schrijvers ontleend. Over het resultaat mag hij tevreden zijn; hij heeft de Nederlandsche literatuur verrijkt met een levendig en spannend verhaal over deze werelddramp, die zulk een invloed op de geschiedenis van ons werelddeel heeft gehad en door onze Nederlandsche geschiedkundigen te veel is voorbijgezien.

Ik geloof, dat dit boek niet alleen de historici onder ons boeien zal, maar niet minder hen, die zich ter afleiding en uitspanning